

Drakttradisjoner og sølv

Når en gutt og en jente ble sammen brukte jenta å få festegaver. Dette var gjerne en ring av sølv. Denne hadde flat overside hvor det var festet små sølvplater. Ble det inngått bryllup ble det gitt ring av gull. En annen gave gutten kunne gi som festegave eller ved frieri var en skje av sølv. Denne hadde et kort skaft og et rundt skjeblad. På skaftet var det festet små sølvplater. Jenta laget vakre skoband til gutten. Hun kunne også hvis hun var flink til å sy, lage vakre barmkleder som han fikk.

Drakter

Den sørsamiske drakten er stort sett lik fra Saltfjellet i nord til Femunden i sør, men det finnes noen variasjoner mellom ulike distrikter og familier. Akkurat som med bunadstradisjonene, så har de samiske draktene regionale forskjeller, og er ulike i ulike områder. Derfor kan man se forskjell på for eksempel en sørsamisk og en nordsamisk kofte. På sørsamisk heter kofta *gapta* eller *gåptoe*.

Koftas bruksmåter har endret seg, Før i tiden ble den brukt som hverdags- og arbeidsklær, mens i dag brukes den som en folkedrakt, og bæres mest ved fest og høytider. Draktens utspring er skinnkofte, som ble brukt før man hadde tilgang til vevde ullstoffer. Drakta har videre utviklet seg til det den er i dag av både praktiske og estetiske årsaker. Den har også vært utsatt for ytre påvirkning fra andre kulturer.

Grunnplagget er selve kofta som bæres sammen med ulike draktdeler som hører til. Tradisjonelt er kofta blå hos kvinner og menn, men i dag er det ikke uvanlig at man syr kofta i andre farger. Andre stoffer enn det tradisjonelle ullstoffet forekommer også. Til drakten hører barmklede, sjal, belte hodeplagg, bukser, sko og skoband. Kofta har en V-hals, mannsdrakten har krage, og er ofte åpen foran som ei jakke med små hemper som den kneppes sammen med. Kvinnedrakten er lengre enn mannens, og er ikke åpen foran.

Barmkledet og beltet dekorerer i det sørsamiske området med tinntråd eller perlebroderier. Tidligere, da tilgangen til tinn og perler kan ha vært vanskelig var det også vanlig at det ble dekorert med ulltråd i ulike farger, eller tvinnede og snodde skinnremmer. Symbolspråket i sørsamisk ornamentikk har vært tolket slik at det omfatter uttrykk for både grunnleggende, eksistensielle relasjoner - for eksempel forholdet mellom «det hverdagslige» og «det hellige» - og for mer spesifikke forestillinger knyttet til naturmakter, fruktbarhet og den kosmiske, livgivende kraften som solen representerte.

Samesølv

Tidligere var det i flere kulturer vanlig at overskudd fra handel ble plassert i sølvgjenstander. Dette var også en vanlig form for kapitalplassering allerede under vikingtiden og middelalderen blant nordiske folk. Samene har sannsynligvis benyttet seg av denne formen for sølvinvestering siden slutten av middelalderen. For et nomadefolk som ikke hadde mulighet til å investere i eiendommer var det en praktisk og forutseende måte å holde oversikt over økonomien på. Dette fordi sølvgjenstandene var lette å transportere, og er et metall med relativt fast verdi.

Det er som etterhvert er blitt kalt samesølv har ikke blitt laget av samene selv, men det ble gjort på av smeder i byene på bestilling av samene. Samene kunne for eksempel lage en modell i horn som smeden senere gjenskapte i sølv. I det sørsamiske (og lulesamiske) området finnes også sølvkrage som bæres av kvinner ved spesielle anledninger og som tradisjonell brudestas. Kragen er dekorert med tinntrådbroderier og ulike sølvsmykker og kuler. Belter med sølvbeslag kan også bæres av både kvinner og menn.

Litteratur:

- Fjellström, Phebe: Samernas samhälle, I tradition och nutid (1986)
- Dunfjeld, Maja: Tjaalehtjimmie, Form og innhold i sørsamsik ornamentikk (2006)
- Trøndelag, bygd og by i Norge, 1975, s:278